

Espoon Kaupunki, kirjaamo
Siltakatu 11
02770 ESPOO
kirjaamo@espoo.fi

Asia: Lausunto ja muistutus Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavaehdotuksesta 722300

Espoon ympäristöyhdistys sekä Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ovat tutustuneet Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavaehdotukseen sekä sen kaavamateriaaleihin ja toteavat siitä yhteisenä lausuntonaan ja muistutuksenaan seuraavaa:

Kaavan jatkotyöstölle ilmeinen tarve

Kaavaehdotuksessa on merkittäviä ongelmia luonto- ja virkistysarvojen huomioinnin, ilmastonmuutoksen hillinnän sekä lainmukaisen maankäytön suunnittelun kannalta. Myös kaavan luontotietopohja on edelleen ilmeisen puutteellinen.

Edellä mainituista syistä

esitämme, että kaavatyoille otetaan kunnolla lisääaikaa, mikä mahdollistaisi keskeisten ongelmien ratkaisemisen.

Yleistä kaava-alueesta ja sen merkityksestä

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava on strategisesti tärkeä kaava myös pääkaupunkiseudun luonnolle ja pääkaupunkiseudun Viherkehän virkistyskäytölle. Suunnittelualueeseen kuuluu muun muassa keskeisiä osia Nuuksion järviylängöstä, Bodom-Matalajärven vesistöt, Mynttilän ja Ämmäsuon välinen laaja metsäinen alue, sekä Keski-Espoon jokilaaksojen alue.

Kaava-alueella on merkitystä niin paikallisen, maakunnallisen kuin valtakunnallisen tason ekologisen verkoston toiminnalle. Tästä syystä alueen kaavoitus on syytä tehdä erityisellä huolella. Erityisen tärkeää on laatia kaava siten, että lisärakentamisen (viime kädessä asemakaavoituksen jälkeen) mahdollistavat kaavavaraukset perustuvat riittävän kattavaan ja ajantasaiseen luontotietoon.

Nykyinen kaavaehdotus vaatii vielä runsaasti jalostamista varsinkin luonnon monimuotoisuuden huomioinnin osalta, jotta se täyttäisi 2020-luvun espoolaiseen alueidenkäytön suunnitteluun sopivan ja riittävän tasapainoisen yleiskaavan vaatimukset. Erityisenä haasteena on tarkistaa kaavan visiovaiheessa laaditut väestö- ja työpaikkatavoitteet sekä liikennejärjestelyt vastaamaan vuonna 2050 tavoiteltua luonnon monimuotoisuuden tilaa, virkistysmaastoja ja maisemaa.

Yleiskaavaehdotus sisältää useita uusia avauksia aiemmin täysin rakentamattomien luontoalueiden rakentamiseksi mahdollisine liikenneratkaisineen. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että visioidun

asukasmäärän sijoittaminen kestävästi kaava-alueelle ei ole mahdollista. Selvästi ylimitoitettuja rakentamistavoitteita onkin tarpeen tarkastella kriittisesti uudelleen sekä kokonaisuudessaan että kohdekohtaisesti. Perusteet tavoitteiden maltillistamiselle ovat selvät ja moninaiset.

Viheralueille kohdentuvan rakentamisen kokonaismäärä on kohtuuton

Kaavaehdotus mahdollistaa sen, että noin neljännes kaava-alueen metsistä eli lähes 2000 hehtaaria metsiä päätyy aikanaan rakennetuiksi alueiksi tai pieniksi puistometsiksi. Jos pääosa kaavaehdotuksen tarjoamista rakentamismahdollisuuksista toteutuu, vaikutukset kaava-alueen sekä laajemmin koko Espoon ekologiseen verkostoon ja sen toimintakykyyn ovat huomattavan kielteiset.

Varsinkin metsäisille luontoalueille sekä muiden suojelualueiden läheisyyteen osoitettua rakentamista tulee vähentää olennaisesti. Erityisen tärkeää on vähentää rakentamisvarauksia Nuuksion järviylängön ja Mynttilän kaltaisilta luonnon ydinalueilta sekä nykyisten suojelualueiden lähialueilta, Natura 2000 -alueiden vaikutusalueilta kuten Matalajärven valuma-alueelta ja ympäristöstä, Espoon kaupungin ja Uudenmaan liiton teettämässä luontoselvityksissä tunnistetuilta arvokkailta luontokohteilta, luontojärjestöjen suojeluesityksissä (mm. Pohjoiset arvometsät) tunnistetuilta muilta arvoalueilta, tärkeiden metsäekologisten yhteyksien alueilta sekä luonto- ja virkistysarvoiltaan merkittävien vesistöjen lähialueilta.

Kaavaehdotuksen alueella on runsaasti luontoarvoja omaavia alueita, jotka tulisi varata ensi sijassa suojelu- ja virkistystarkoituksiin. Erityisesti monet Espoon kaupungin omistamat metsäiset alueet ovat sellaisia, että niiden osalta on kaikki perusteet painottaa alueiden maankäytössä nykyistä paljon enemmän luonnon suojelua ja virkistyskäyttöä. Monilla näistä alueista on itsessään merkittäviä paikallisia tai maakunnallisia luontoarvoja.

Keskeisiä muutostarvealueita on määritelty lausunnon liitteessä 1. Liitteessä 2 on puolestaan määritelty joukko uusia suojelualue-esityksiä ja esityksiä nykyisten suojelualueiden laajentamiseksi.

Kaavaehdotuksen ilmastovaikutukset kestävämmiksi

Kaavaehdotusta ei voi pitää ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta kestäväenä. Hajauttava, pientalorakentamista vahvasti tukeva maankäyttö ei tue joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja kaavan mahdollistama mittava metsäkato tuhoaa pahimmillaan parituhatta hehtaaria tärkeitä hiilivarastoja ja -nieluja.

Koronapandemian pahentama joukkoliikenteen järjestämishaaste kohdistuu raskaasti Pohjois-Espooseen, jossa joukkoliikenteen saavutettavuus nykyiselläänkin on heikko. Kaavaehdotus tuottaa tietoisesti suuren määrän yksittäisiä ja erillään yhdyskunta- ja palvelurakenteesta olevia rakennusalueita. Toimivan joukkoliikenteen toteuttaminen niille ei ole kustannustehokkaasti mahdollista. Tästä on seurauksena uusien alueiden rakentuminen vain yksityisautoilun varaan ja se että alueiden harvat bussivuorot ajavat tyhjinä, josta seuraa väistämättä tarve entisestään säästää nykyisten alueiden olemassa olevista joukkoliikennepalveluista. HSL:n alueella haittavaikutukset heijastuvat myös naapurikuntien asukkaisiin.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan ilmastovaikutusten arviointi- selvityksessä 8/2020 todetaan, että yli puolet uuden rakentamisen pinta-alasta ja 25 % uusista asukkaista olisi hajauttavan ja ilmastonmuutosta pahentavan maankäytön piirissä. Kaavan myös todetaan johtavan täysin päinvastaiseen kehitykseen kuin mitä valtakunnallisilla alueiden käytön tavoitteilla tai MAL-

sopimuksella haetaan joukkoliikenteen parantamiseksi ja ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Selvitys myös toteaa hiilinielujen nyt kompensoivan vain erittäin pienen osan Espoon hiilijalanjäljestä, ja metsiin rakentuvien alueiden pahentavan tilannetta ennestään. Espoon tulee korjata kaavaehdotus vaatimukset huomioivaksi poistamalla siitä sellaiset pientaloaluevaraukset, joille joukkoliikennettä ja palveluita ei voida kustannustehokkaasti ja toimivana toteuttaa, tai jotka aiheuttavat hiilinielujen vähenemistä.

Kaavaan sisältyvien pääliikenneväylien luontovaikutukset

Kaavaan sisällytetty Helsinki-Lohja-Turku -rata (Länsirata, Tunnin rata) on linjattu usean luonnon ydinalueen tai ekologisen yhteyden päältä. Espoon keskuksesta luoteeseen haarautuva ratalinja pirstoo osaltaan Espoon keskuspuiston ja Nuuksion yhdistävää maakunnallista viheryhteyttä Kaupunginkalliassa ja Näkinmetsässä. Linjaus pirstoisi edelleen arvokkaan Mynttilän metsän eli Högabergetin metsän ja kulkisi Stampforsenin virtaveden päältä, yhtyen lopulta Nupurintien ja Turunväylän linjaukseen Histan seudulla. Histan alueella ratalinjaus tuhoaa mm. pääosan Pitkäsen ympäristön maakunnallisesti arvokkaasta luontoalueesta.

Ratalinjauksen osalta tunnelien tarve ja mahdollisuudet tulee tarkastella kattavasti ja asettaa etusijalle luontoarvojen turvaamiseksi. Mynttilän aseman rakentaminen on syytä ottaa kokonaan uuteen tarveharkintaan, huomioiden luontoarvot sekä uuden radan laajempi toiminta-ajatus eli mahdollisimman nopea raideyhteys maakuntakeskuksien välillä.

Kaavaehdotukseen on lisätty uusi varikon selvitystarpeen merkintä. Merkintä on osoitettu keskelle Keskuspuiston ja Näkinmetsä-Blominmäen luontoalueiden ainoaa säilynyttä metsäekologista yhteyttä. Kyseinen kohta on varikolle mahdoton. Tällaista varikkoa ei ole myöskään esimerkiksi Uusimaa 2050 -maakuntakaavassa.

Kaavaehdotuksessa esitetty pikaraitiotie on Espoon kaupungin sisäinen hanke. Yleisesti ottaen liikennettä tulee tarkastella seudullisella tasolla. Luontojärjestöillä ei tässä vaiheessa ole kantaa pikaraitiotiehankkeen järkevyyteen. Toteamme kuitenkin sen, että suunniteltu linjaus katkaisee ekologisia yhteyksiä sekä vaarantaa merkittäviä luontoarvoja Kehä III:n ja Vihdintien välisellä alueella sekä esim. Pitkäjärven ylittäessään. Mikäli hanketta viedään eteenpäin, ongelmat tulee ratkaista linjauksen jatkosuunnittelussa sekä osoittaa oikeusvaikutteisina tarvittavat ekologisten yhteyksien ylitykset silloilla ja alitukset tunneleilla.

Ekologiset yhteydet pääliikenneväylien yli tulee ottaa huomioon yleiskaavassa myös jo olevan tiestön osalta, sillä voimassa oleva yleiskaava ei täytä siltä osin tämän päivän vaatimuksia, eikä niitä voida jättää huomiotta kaavaa päivitettäessä. Esimerkiksi Kehä III:n varrella yleiskaavassa tulisi varautua viherreittien luomiseen väylän yli niin, että tulevissa kehitys- ja korjaustöissä ne voitaisiin toteuttaa leveinä tunneli- tai siltaosuuksina. Tämä tehostaisi viheryhteyksien säilymistä Espoon etelä- ja pohjoisosien välillä ja esimerkiksi Mankinjoki- ja Espoonjokilaaksojen välillä.

Suunnittelualueelle sijoittuu osa vireillä olevan Espoonväylän linjauksesta. Mahdollinen väylä uhkaa vakavasti Espoon keskuspuiston luontoa ja maakunnallista viheryhteyttä puiston itä- ja länsiosan välillä. Mikäli toteutus etenee, se tulee vaatimaan viheryhteyksien ratkaisuja (siltoja, tunneleita) ainakin Malminmäen kohdalla. Niihin tulisi varautua jo yleiskaavassa.

Nuuksion järviylängön huomiointi

Luonnonsuojelujärjestöt ovat erityisen huolissaan Nuuksion järviylängölle kohtuuttoman laajasti osoitetusta rakentamisesta. Kaavaehdotuksessa tätä rakentamista on käytännössä yhtä paljon kuin kaavaluonnoksessa.

Nuuksion järviylängöä on syytä pitää eteläboreaalisen vyöhykkeen mittakaavassa kansainvälisesti merkittävänä luonto- ja virkistysalueena. Tästä syystä on kaikki perusteet osoittaa kaavassa, kaava-alueelle ulottuvalta osin, nykyluonteisena säilyväksi esitettävän Nuuksion järviylängön rajat.

Kaavatyössä tulisi pyrkiä paljon esitettyä paremmin kunnioittamaan valtioneuvoston jo 1989 Nuuksion järviylängön kehittämisestä tekemää, edelleen voimassa olevaa periaatepäätöstä. Kaikki kaavaehdotuksessa esitetyn lisärakentamisen karsiminen Nuuksion järviylängöltä kaavan jatkotyöstössä tukee Uudenmaan tärkeimmän luonto- ja virkistysalueen kokonaisarvon säilymistä.

Nuuksion järviylängön metsäluontoarvojen kannalta erityisen ongelmallista on kaavan mahdollistama merkittävä metsäluonnon hävittäminen järviylängön eteläisellä vyöhykkeellä, Nupurin, Karhusuon, Miilukorpi-Kellonummen ja Oittaa-Tollinmäen alueella.

Espoon Keskuspuiston laajennustarpeiden huomiointi

Kaava-alueen eteläosaan sisältyy merkittävä määrä metsäisiä alueita, jotka kuuluvat ns. virallisen Keskuspuiston aluerajauksen piiriin tai liittyvät suoraan siihen. Kaavaprosessi on luonteva tapa tarkastella näiltä osin uudestaan Keskuspuiston alueelliset rajat. Tällaisten prosessin mahdollisuus on todettu mm. kaupungin vastauksessa syksyllä 2020 käsitellyssä olevaan laajapohjaiseen Keskuspuisto-aiheiseen valtuustoaloitteeseen.

Esitämme, että kaavaan lisätään uusi kaavamerkintä eli Espoon Keskuspuistoon kuuluva alue. Merkinnällä on syytä osoittaa nykyisen keskuspuiston alueet sekä siihen suoraan liittyvät metsäiset alueet, joilla ei ole ajantasaista, rakentamisen mahdollistavaa 2000-luvun asemakaavaa.

Lisäksi esitämme, että kaavaan tehdään ne Keskuspuiston reuna-alueita koskevat rakentamisvarausten poistot ja lisäsuojelutoimet, jotka on yksilöity lausunnon liitteissä 1 ja 2.

Suojelualuemerkit

Suojelualueiden harkittu lisääminen kaavassa on monellakin tapaa hyödyksi Espoon kaupungille sekä nykyisille ja tuleville espoolaisille. Emme siksi pidä onnistuneena kaavaehdotuksen ratkaisua, jossa suojelualueet ja suojeluun varattavat alueet on osoitettu SL-varauksen sijasta S-merkinnällä. Yhdessä löysän kaavamääräyksen kanssa syntyy vääjäämättä vaikutelma siitä, että moni nyt esitetyistä suojeluvarauksista tulee jäämään ns. yleiskaavan väliaikaiseksi suojelualuevaraukseksi ilman varsinaista pysyvää lakisääteistä suojelua.

Esitämme kaavamääräyksen jäməköittämistä siltä osin, että selkeäksi päätavoitteeksi kaikkien tällä hetkellä suojelemattomien alueiden osalta määritetään lakisääteiseksi suojelualueeksi perustaminen.

Hyvä askel oikeaan suuntaan on se, että yleiskaavan kaavamääräykseen lisätään Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan suojelualueita koskeva suunnittelumääräys: ”*Suojelualueeksi osoitetulle alueelle ei saa suunnitella toimenpiteitä, jotka vaarantavat tai heikentävät niitä luonto- ja ympäristöarvoja, joiden perusteella alueesta on muodostettu suojelualue tai tavoitteena on siitä perustaa sellainen.*”

Suojelualueverkoston kehittäminen

Hyvään ja tasapainoiseen yleiskaavatyöhön kuuluu itsestään selvänä osana luonnonsuojeluverkoston kehittämistarpeiden tarkastelu. Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan laadinnassa tämä tärkeä maankäytön suunnittelun osa-alue uhkaa jäädä riittämättömälle huomiolle.

Jo nykyisten voimassa olevien yleiskaavojen mukainen asemakaavoitus johtaa siihen, että merkittävä määrä Pohjois- ja Keski-Espoon luontoalueita tullaan lähivuosikymmeninä rakentamaan. Uusi yleiskaavaehdotus pahentaa tilannetta entisestään.

Tehokkain keino kompensoida rakentamisen aiheuttamia luontohaittoja on lisätä merkittävästi suojeluun varattujen sekä muuten luontoarvojen huomioon otetuissa erityisasemaan nostettujen alueiden määrää. Tällaiset alueet toimivat samalla keskeisen tärkeänä osana virkistyskäytön vaatimaa viheralueverkostoa, kyseisen verkoston laadukkaina ”luontohelminä”.

Kaupunkisuunnittelulautakunta edellytti 31.1.2018 tekemässään päätöksessä sitä, että ennen kaavaehdotuksen lautakuntakäsittelyä tehdään joukko selvityksiä ja tarkasteluja. Yksi tehtäväksi annoista oli selvitys mahdollisuuksista täydentää luonnonsuojelualueverkostoa alueellisesti ja laadullisesti, kuten Espoo-tarina edellyttää.

Suojelualueverkoston täydentämisen kannalta välttämättömät selvitykset on kuitattu kaavatyössä teettämällä poikkeuksellisen tarkka (254 s) selvitys voimassa olevien yleiskaavojen vielä toteuttamattomista suojelualuevarauksista ja -varausten osista. Selvitys koskettaa 20 aluetta tai alueen osaa. Voimassa olevien suojelualuevarausten nykytilan tarkastus osana uuden yleiskaavan laadintaa on sinällään perusteltu toimi. Tämän jo aikaisemmissa kaavoissa esitetyn ja tarpeelliseksi arvioidun kaavasuojelun siirtäminen kaavaehdotukseen 18 erillisen alueen muodossa ei kuitenkaan olennaisesti paranna nykyisen kaavallisen suojelualueverkoston määrää, alueellista laatua tai kattavuutta. Tarvitaan aitoja lisäsatsauksia.

Tilannetta korjaa hieman se, että kaavaehdotuksessa on päädytty osoittamaan suojelualuemerkinällä myös tusina Helsingin seudun vaihemaakuntakaavaan, Espoon kaupungin toistuvista poisto- ja supistumisvaatimuksista huolimatta, uusina SL-varauksina jäänyttä luontoaluetta. Näiden aidosti uutta suojelua edustavien kohteiden kokonaispinta-ala on kuitenkin vain noin kaksi neliökilometriä eli alle 1,2 % kaava-alueen kokonaispinta-alasta.

Espoon ympäristöyhdistys ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri tukevat kaikkia kaavaehdotuksessa esitettyjä suojelualuevarauksia. Esitämme lisäksi, että kaavan jatkotyöstössä suojelualueiden määrää lisätään vielä vähintään 500 hehtaarilla. Lisäsuojelua kaipaavat metsäisten luontotyyppien lisäksi niin suot, erilaiset vesistöt kuin perinnebiotoopitkin.

Uusien suojelualuevarausten osoittaminen vaatii myös riittäviä pohjatietoja. Vetoammekin Espoon kaupunkiin, jotta se varaa selvityksiin riittävät taloudelliset resurssit. Olennaista on hyödyntää myös kaikki olemassa oleva validi aineisto, olkoon sen tuottajia konsultit, Uudenmaan liitto, yksittäiset luontoharrastajat tai luontojärjestöt.

Olemme listanneet lausunnon liitteeksi (liite 2) listan sellaisista luontoalueista, joita esitämme otettavaksi mukaan uusia suojelualuevarauksia koskevaan lisätarkasteluun. Pohjoisen arvometsät -esityksen kohteiden osalta alueiden rajaukset on toimitettu paikkatietomuodossa Espoon kaupungille kesäkuussa 2014, parinkymmenen kohteen rajauksen osalta alustavat suojelurajaukset löytyvät Espoon arvokkaat luontokohteet 2012 -julkaisusta. Osa esittämistämme kohteista on luontoarvojen osalta kuvattu ja arvotettu Uudenmaan liiton vähintään maakunnallisesti arvokkaiden luontoalueiden selvityksessä (https://www.uudenmaanliitto.fi/files/23400/Luontoselvityskohteiden_maakunnallinen_arvo.pdf) tai Espoon kaupungin omissa luontoselvityksissä.

Suojelualueiden ja suojeluun varattavien alueiden turvaaminen lähistön maankäytön aiheuttamilta haitoilta

Kaavaehdotuksessa on esitetty useiden nykyisten tärkeiden suojelualueiden läheisyyteen sellaista maankäyttöä, joka toteutuessaan heikentää suojelualueiden arvoja varsinkin välillisten vaikutusten (mm. kuluminen ja häiriöt) kautta. Esimerkkejä tällaisesta ovat mm. Hakjärven suojelualueen länsipuolinen, luonnosvaiheesta laajentunut A3-varaus. Kaavaehdotus johtaa nykyisen maankäytön tiivistymiseen myös eräiden muiden Kalajärven, Nupurin Viiskorven suojelualueiden sekä Matalajärven läheisyydessä. Ongelma koskettaa vakavasti myös useita maakuntakaavan vielä perustamattomia suojelualuevarauksia, kuten Masskärrin metsää, Karhusuon suojelualueen laajennusta sekä Miilukorven kaksiosaista suojelualuevarausta.

Suojelualueiden luontoarvojen vaalinnasta päävastuussa oleva Metsähallitus on omissa kaavalausunnoissaan ollut huolissaan kaavan mukaisen maankäytön vaikutuksesta suojelualueisiin.

Luonnonsuojelujärjestöjen jakama aiheellinen huoli on syytä ottaa huomioon kaavan jatkotyöstössä poistamalla läpäisyperiaatteella kaikki vielä asemakaavoittamaton lisärakentaminen suojelualueiden sekä suojelualuevarausten läheisyydestä.

Luo-merkintä

Kaava-alueen luontoarvojen tunnistaminen ei onnistu riittävässä määrin, mikäli käytössä ovat vain nykyinen keinovalikoima eli S-varaukset, metsätalouden osalta vaille rajoitteita jätetyt virkistysaluevaraukset, joukko erilaisia ekologisia yhteyksiä sekä eräitä sinänsä hyviä yleisiä suunnittelumääräyksiä.

Ilmeinen tarve on sellaiselle ominaispiirremerkinnälle, jolla voidaan osoittaa merkittävien luontoarvojen sijainti alueilla, joita ei eri syistä ole tarkoituksenmukaista esittää yleiskaavassa suojelualuevarauksina.

Luontoarvojen joustavamman huomioon otamisen mahdollistamiseksi kaavan jatkotyöstössä tulee ottaa käyttöön luo-merkintä (luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue).

Kaavan ns. strategisuus ei ole tälle mikään este, koska kohteet voidaan esittää oikeusvaikutteisina liitekartoilla. Merkintä sopii erinomaisesti mm. yhteisöjen omistamien laajempien virkistysalueiden sisällä sijaitsevien erityisen arvokkaiden luontokohteiden sekä luonnonsuojelubiologisesti arvokkaiden vesistökohteiden osoittamiseen.

Virkistysaluevaraukset ja niiden kaavamääräykset

Virkistysalueiksi osoitettujen alueiden määrää suhteessa rakentamisen mahdollistaviin varauksiin tulee olennaisesti lisätä. Keskeisiä lisäskohteita on yksilöity lausunnon liitteessä 1.

Kaava-alueelle on ymmärrettävistä syistä haluttu osoittaa myös maa- ja metsätalousvaltaisia alueita. Näiden ja virkistysalueiden ”rajanveto” on nähdäksemme tehty pääosin asiapohjalta. Jonkin verran perusteita muutoksiin on silti olemassa. Esimerkiksi Rinnekoti-säätiön omistama virkistys- ja luontoarvoiltaan merkittävä metsäalue Lakistontien ja Majalampien välissä on syytä kaavoittaa V-alueeksi.

Yhdistykset ovat jo luonnosvaiheen lausunnossaan kritisoineet virkistysalueiden heikkoa kaavamääräystä. Mitään muutosta siihen ei ole tehty.

Kaava-alueen monimuotoiset virkistysalueet ovat kaavaehdotuksessa säilyneet ”kaatoluokkana”, jossa kaavamerkintä rajoittaa vain rakentamista, mutta mahdollistaa tavanomaisen metsätalouden avo-, siemen- ja suojuspuuhakkuineen. Tällainen sallivuus ei 2020-luvun Espoossa ole enää asiallista virkistysalueiden virkistys- ja maisema-arvojen turvaamista metsätalouden haitoilta.

Virkistysalueiden kaavamääräystä tulee muuttaa siten, että luonto-, maisema- ja virkistysarvojen säilyttäminen lisätään merkinnän kaavamääräykseen selkeiksi lisätavoitteiksi.

Turvaaminen edellyttäisi mm. avohakkuiden sekä muiden raskaampien metsänkäsittelytoimenpiteiden rajoittamista kaavamääräyksillä.

Lisäksi virkistysalueiden ne osa-alueet, joiden luontoarvot ovat erityisen merkittäviä, on syytä osoittaa omilla kaavamerkinnöillään (V/luo) sekä varustaa kaavamääräyksillä, jotka rajoittavat metsänkäsittelyä luontoarvojen säilyttämisen kannalta tarpeellisessa määrin.

Viheryhteydet ja ekologiset yhteydet

Kaavaehdotuksessa on tunnistettu ja osoitettu melko kattavasti kaikki valtakunnalliset, maakunnalliset sekä paikallisesti erityisen tärkeät ekologiset yhteydet. Kaavaehdotus huomioi melko hyvin Uudenmaan maakuntavaltuuston 25.8.2020 hyväksymän Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan viheryhteystarvemerkinnot. Sen sijaan tällä hetkellä vielä voimassa olevassa maakuntakaavassa osoitetut viheryhteystarpeet sekä niiden kaavamääräys eivät ole olleet riittävässä määrin ohjeena yleiskaavaehdotusta laadittaessa. Erityisiä puutteita on maakuntakaavan viheryhteystarvemerkinnot suunnittelumääräyksen huomioinnissa (*”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huolehdittava siitä, että merkinnällä osoitettu yhteys säilyy tai toteutuu tavalla, joka turvaa virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet, alueen maisema-arvot, arvokkaiden luontokohteiden säilymisen sekä lajiston liikkumismahdollisuudet.*

Viheryhteyden mitoituksessa on kiinnitettävä huomiota yhteyden merkitykseen ekologisen verkoston osana sekä seudullisten ja paikallisten virkistystarpeiden yhteensovittamiseen siten, että olemassa olevat virkistykseen varatut tai siihen soveltuvat rakentamattomat alueet varataan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa mahdollisuuksien mukaan virkistyskäyttöön”).

Tehokkain keino turvata tärkeimmät viheryhteydet on sen varmistaminen, että niitä ei kaavoiteta

umpeen. Useissa tapauksissa yleiskaavatasolla olisi perusteita käyttää pelkän maakunnallisen tai paikallisen ekologisen yhteystarpeen osoittamisen sijasta sitä ratkaisua, että yhteyden toimivuuden kannalta selkeästi keskeiset ja elintärkeät, laadukkaita ekologisia yhteyksiä muodostavat viheralueet osoitetaan virkistysaluepikseleillä. Esimerkkejä tällaisesta tarpeesta edustavat mm. Nupurinjärven ja Masskärrin suojelualuevarauksen keskiosan väliset ekologiset yhteydet sekä Niipperin Myllypuro-Örkkiniityn suojelukokonnaisuuden ekologiset yhteydet Odilammin sekä Tremanskärrin suojelualueille.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavassa osoitetuista maakuntakaavan viheryhteyksistä parempaa huomiointia edellyttävät mm. Oittaaalta Viiskorpi-Perusmäki-Niipperin suuntaan kulkeva ekologinen yhteys sekä Nupurinjärven koillispään ja Hakjärven välinen turhan kapealti virkistysaluepikseleillä esitetty yhteys.

Ekologisen yhteyden kehittämistarve-merkintä on syytä siirtää informatiivisista merkinnöistä oikeusvaikutteisten merkintöjen joukkoon.

Lisäksi maakunnallisen ekologisen yhteyden, paikallisen ekologisen yhteyden sekä virtaveden ekologisen yhteyden kaavamääräyksiä tulee jalostaa siten, että niissä edellytetään myös yhteyden luonnonsuojelubiologisen laadun turvaamista.

Kaavassa merkittävä määrä viheryhteyksiä kulkee alueilla, joiden varsinainen kaavavaraus on lisärakentamista tuova.

Johdonmukaisuuden ja viheryhteyksien varmemman huomioon otamisen vuoksi varsinkin A2- ja A3-varauksien kaavamääräyksiin tulisi liittää maininta siitä, että tarkemmassa maankäytön suunnittelussa tulee varmistaa mahdollisten yhteyksien toimivuus.

Virkistykseen viheryhteyksien merkintä ja tavoitteellinen ulkoilureittien pääverkosto

Liiallinen, riittämättömiin luonto- ja maisemavaikutusten arviointeihin perustuva ulkoilu- ja latureittien suunnittelu ja toteuttaminen on eräs Espoon luontoalueiden eheyttä ja vetovoimaa viime vuosina eniten heikentäneistä kaupungin toimista.

Kaavaehdotuksessa ollaan esittämässä oikeusvaikutteisena virkistykseen viheryhteyksien merkintää, jota on onneksi käytetty maltillisesti. Kaavaan merkitty virkistykseen viheryhteyksien merkintä voi johtaa reittien toteutukseen sielläkin missä olemassa oleva polkuverkosto riittäisi.

Samat virkistykseen viheryhteyksien merkinnät ”tarjoillaan” kaava-aineistoihin kuuluvassa Virkistysverkosto 2050-liitekartassa tavoitteellisena ulkoilureitistön pääverkostona. Mittava esitys sisältää lukuisia sellaisia hankkeita, joita ei voi toteuttaa ilman merkittäviä luontoarvojen heikennyksiä.

Esitämme ulkoilureitistön pääverkostoon liittyvän aineiston poistamista kaavan liiteaineistoista, koska reitistöehdotuksen vaikutusarviointit ja toteuttamisselvitykset ovat tekemättä.

Kaavaehdotuksen virkistykseen viheryhteyksien merkinnällä osoitetuista alueista ainakin Bodomin pohjoisrannalle esitetty itä-länsisuuntainen yhteys on luontoarvojen kannalta ilmeisen ongelmallinen. Ilman tarkempia selvityksiä ja vaikutusarvioita sitä ei tule oikeusvaikutteisella kaavakartalla esittää.

Kulttuuriympäristöjen huomiointi

Kulttuuriympäristöt ansaitsevat yleiskaavassa erityisen huomioinnin, ja kaavaehdotuksessa ne onkin esitetty liitekartalla 5 ja sen oikeusvaikutteisina merkintöinä, jotka täydentävät kaavakartan merkintöjä ja määräyksiä (valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt).

Espoon tuomiokirkon ympäristö on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (RKY), jonka eteläraja kulkee Espoonjoen eteläisen rantaviivan mukaisesti. Yleiskaavassa tulee huomioida huolellisesti myös RKY-alueelta avautuva maisema, tavoitteena säilyttää tuomiokirkon vahva keskiaikainen status ja liittyminen Espoonjokilaakson mahdollisimman eheään maisemaan.

Jokisillan aluetta ei pidä tiivistää asuinrakentamisella RKY-kohteen maisemaa ja Espoonjoen tilaa heikentäen, vaan täydennysrakentaminen Espoon keskuksen alueella tulee keskittää nykyisen hallinnollisen ja kaupallisen rakennetun alueen ympäristöön. Yleiskaavassa ei tule mukailla Jokisillan asemakaavahanketta, jossa on esitetty RKY-alueen maisemaa ja luonnonmukaista jokivarsivyöhykettä häiritsevää korkeaa rakentamista liian lähelle jokea (Espoon ympäristöyhdistyksen muistutus 12.9.2017).

Espoon keskuksen tiivistyville alueilla korttelipihoja vastaavat puistoalueet ja kerrostalojen lähipuistot tulee osoittaa jo yleiskaavassa. Esimerkiksi vireillä olevien Kirkkojärven palauttavien Kirkkojärvenpuiston ja Lakelanpuiston suunnitelmien tulisi näkyä myös yleiskaavassa, jolloin välttyttäisiin näiden puistoalueiden tarpeettomilta täydennysrakentamissuunnitelmilta.

Bodomjärven alue on Espoon laajin maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristökokonaisuus. Yleiskaavaehdotus ohjaa tälle alueelle tai sen maisemaan näkyvästi ja vahingollisesti vaikuttavia rakentamisvarauksia. Teetetty vaikutusten arviointi on tässä suhteessa puutteellinen eikä tunnista näistä muita kuin Viiskorven suunnitelman. Vaikutusten arviointi sivuuttaa vaikutuksen Bodomjärven suurmaisemaan, joka kaavaehdotuksen toteutuessa heikentyisi merkittävästi. Ehdotettu maankäyttö Bodomjärven itärannalla Högnäsissä ja länsirannalla Kalmarissa rikkoo järvelle vielä ominaisen ehyen rantamaiseman. Järven pohjoispuolella Pakankylään esitetty lisärakentaminen vaikuttaa samoin kielteisesti kulttuurimaisemaan.

Rantojen lisärakentaminen pilaisi toteutuessaan yhden Bodomin kulttuurimaiseman keskeisimmän elementin, ja heikentäisi samalla koko Pohjois-Espoon merkittävimmän vesistövirkestyskohteen arvoa tuhansien virkestyskäyttäjien vahingoksi. Högnäs kuuluu Espoon merkittäviin luonto- ja kulttuurimaisemiin, jossa mm. Maamme-laulun säveltäjä Fredrik Pacius haki innoitusta teoksilleen. Kaavaehdotuksen tarkoittama pientalorakentaminen ei ole mahdollista alueen ilme säilyttäen.

Luonto- maisema- ja virkestysarvoiltaan merkittävät vesistöt ansaitsevat oikeusvaikutteisen huomioinnin

Kaavaehdotuksessa on omat ansionsa vesistöluonnon huomioinnin osalta, mutta lisätoimet ja eräät muutokset ovat edelleen tarpeen.

Vesistöjen arvo nykyisille ja tuleville espoolaisille on korvaamaton. Ne ovat myös keskeisen merkittäviä luonnon monimuotoisuuden ydinalueita ja varsinkin purojen ja jokien osalta usein myös ekologisia yhteyksiä. Jotta vedet säilyisivät uimakelpoisina, on rehevöittäviä kiintoaines- ja ravinnepestäjä niihin ennalta ehkäistävä myös maankäytön keinoin. Käynnistyneitä muutoksia vesistöissä on erittäin vaikeaa peruuttaa. Siksi rannoille ja tilaltaan uhattuna olevien vesistöjen

valuma-alueille ei pidä osoittaa uusia rakentamisvarauksia tai infrastruktuuria ilman erityisen painavaa syytä. Maininnan arvoisia, lisähuomiota ja nykyistä säilyttävämpiä kaavaratkaisuja kaipaavia kohteita ovat mm. Loojärvi, Pitkäjärvi, Gumbölenjoki sekä Stampforsenin kosken ympäristö.

Kaavaehdotuksessa vain joet on esitetty kaavan pääkartalla, purot on siirretty oikeusvaikutteisina liitekartalle. Siniverkoston keskeisten kohteiden hahmottaminen kärsii tästä ratkaisusta olennaisesti, mistä syystä esitämme, että purot käsitellään pääkartalla.

Liitekartan 7 vesistöistä vähintään luontoarvo- ja luonnontilaisuuskohteet sekä virkistysarvoiltaan tärkeät kohteet on syytä osoittaa oikeusvaikutteisilla kaavamerkinnöillä ja -määräyksillä. Kaavamääräyksissä tulee huomioida tunnistetut luonto-, maisema- ja virkistysarvot, huolehtien virkistyskäytölle olennaisen rantamaiseman säilyttämisestä.

Suunnittelualueen jokivarsille molemmin puolin tulisi varata 50 metrin suoja-alue. Tämä varmistaisi esimerkiksi koko Espoonjoen jokilaakson kulttuuri- ja perinnumaiseman säilymisen tulevan kansallisen kaupunkipuiston viherreitillä ja ekologisenä yhteytenä Espoonlahdelta aina vesistön yläjuoksulle ja järviylängölle saakka.

AT-kyläaluemerkinnän kehittämistarpeet

Kaavaehdotuksen lukuisat AT-kyläalueet ovat erittäin ongelmallisia levittäessään yhdyskuntarakennetta hajauttavaa pientalorakentamista erittäin laajoille alueille. Lisäksi ehdotuksessa on joitain luonnosvaiheen pientalovaltaisia asuntoalueita A3 muutettu kyläalueiksi sellaisissakin kohteissa, joissa nimenomainen tarve asemakaavoitukselle on tunnistettu ja se on myös ollut vireillä jo vuosia. Ehdotuksen yhteydessä muutetun, rakennusoikeutta tuovan kaavamerkinnän edellytyksenä MRL mukaan on kuitenkin, ettei asemakaavoituksen ohjaustarvetta ole ja että yleiskaava ohjaa riittävästi rakentamista ja maankäyttöä alueella.

Merkittävä esimerkki tästä ristiriidasta on Högnäsin alue, jonka asemakaavoituksen tarvetta on perusteltu ennen muuta vaatimuksella sovittaa maankäyttö alueen ainutlaatuisiin luontoarvoihin. Yli 10 vuotta vireillä olleen ja luontoarvoihin toistuvasti kaatuneen asemakaavoituksen aikana on käynyt selväksi, että alueen muuttaminen pientaloalueeksi ei ole toteutettavissa arvot säilyttäen. Tämä koskee yhtä lailla A3 kuin AT merkintää, joka tulisi korvata suojeluvaruksella tai korkeintaan suojelulähtöisellä loma-asutusmerkinnällä. Tämä alueen tosiasiallisen nykyisen maankäytön säilyttävä merkintä suojaisi alueen luontoarvot taaten samalla nykyisenkaltaisen ja täysin välttämättömän suojavyöhykkeen Natura-alueelle.

Esimerkin valossa on selvää, ettei MRL 44§ vaatimus yleiskaavan ohjausvaikutuksesta voi toteutua kohteissa, joissa ei jo perustellusti edellytetty asemakaavatasoinen tarkastelukaan ole johtanut rakennusoikeuteen.

Avoin maisematila -merkinnän tarkentamistarpeita

Avoimen maisematilan tavoite on hyvä, mutta ongelma liittyy sen kattamien hyvin erilaisten maankäyttötapojen vaikutusten huomiointiin, joita määräyksissä ei ole edellytetty. Tämä tarve on ennen muuta sellaisella toiminnalla, joka sijoittuu luontoarvoiltaan herkkien suojelukohteiden läheisyyteen ja joilla on niihin potentiaalisia vaikutuksia. Mikäli esimerkiksi golf-kentät tai tehokkaasti harrastettu maatalous ovat merkinnän piirissä, tulee siihen lisätä määräys mahdollisten

luontovaikutusten arvioinnista ja hallinnasta.

Merkinnän piiriin on sisällytetty myös jonkin verran sellaisia metsäisiä alueita, joille puustoisuuden säilyttäminen on erityisen tärkeää. Esimerkkinä tällaisesta toimii pääosin metsä- ja pensaluhdistu muodostuva, luontokohteena maakunnallisesti arvokas Kirkkojärven luhta Turunväylän pohjoispuolella.

Kaavan luontotietopohjasta ja luontovaikutusten arvioinnista

Pohjois- ja keskiosien yleiskaavaa varten tehdyt luonto- ja lajistonselvitykset ovat puutteellisia

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavaa varten on tehty luontoselvityksiä vv. 2017-2019, huonommin tunnetuiksi arvioiduilla, kriittisten rakentamisvarusten alueilla, mutta selvitykset eivät kata koko kaava-alueita. Luontoselvityksissä on korostettu luonnonsuojelulain 29§ ja vesilain 11§ luontotyyppisiä sekä metsälain 10 § mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Lajistopuolen selvityksiä on tehty linnuista, lepakoista ja liito-oravista.

Näissä luontoselvityksissä ei tunnisteta riittävässä määrin mm. puustorakenteeltaan luonnontilaisen kaltaisia metsiä (varsinkaan kangasmetsiä) eikä lahoppuustoisia metsäelinympäristöjä laisinkaan. Espoon kaupungin tilaamat luontoselvitykset kattavat myös valitettavan suppean osan lajistollisesta monipuolisuudesta.

Luontojärjestöt pitävät hyvin tärkeänä sitä, että yleiskaavan luontotietopohja on kunnossa. Vähintään yhtä tärkeää on pyrkiä huomioimaan maankäytössä kaikki validi olemassa oleva tieto sen tuottajasta riippumatta. Tällaisia ovat esimerkiksi yksittäisten luontoharrastajien selvityksissä kaava-alueelta on vuosina 2003-2020 tunnistetut lukuisat metsäalueet, joilla on lahoppuulajiston kannalta paikallista tai maakunnallista merkitystä sekä Uudenmaan liiton Uusimaa-kaavaa varten teettämät luontoselvitykset ja luontokohteiden arvottamiset.

Pidämme kaava-aineistoon tutustumisen ja maastokäyntien perusteella erityisesti Nuuksion järviylängön eteläosissa vuonna 2017 tehtyä selvitystä (Viiskorpi-Nupurin alue) hyvin puutteellisena metsäisen luontotyyppitiedon osalta. Muistutuksen liitteenä (liite 3) on uutta lajihavaintoaineistoa Pohjois- ja Keski-Espoon alueelta. Pääosa havainnoista on alueilta, joihin yleiskaavaehdotus ohjaa rakentamista.

Luontovaikutusten arvioinnit ja niiden puutteet

Strategisen yleiskaavan tulee pohjautua kaavan mahdolliset merkittävät vaikutukset tunnistaviin selvityksiin ja vaikutusarviointeihin.

Yleiskaavan tuore luontovaikutusten arviointi vetää osin hyvin yhteen tehtyjä selvityksiä sekä tunnistaa muun muassa osan kaavan mahdollistaman mittavan metsäkadon aiheuttamista ongelmista. Samalla arviointi jättää huomiotta osan vaikutuksista tai vähättelee niitä. Arvioinnissa ei myöskään edellytä riittävää konkretiaa ratkaisuilta, jotka tulkitaan lievennystoimiksi. Koska arvioinnin pohjana ei ole koko aluetta kattavat riittävän laadukkaat selvitykset ei arviointi täytä yleiskaavoitukselta edellytettävää tasoa. Luontovaikutusten arvioinnin tasoon on syytä panostaa huomattavasti perusteellisemmin.

Luontovaikutusten arvioinnissa todetaan, että kaavaehdotus huomioi lajisuojelun vain suojelualueilla, eikä selvitys tätä kaavoittajan valitsemaa reunaehtoia noudattaessaan korjaa tilannetta. Siten kaikki muut, jopa maa- ja valtakunnallisestikin arvokkaat luontoarvot itse rakentamisalueilla jäävät arvioinnissa täysin huomioimatta, vaikka juuri ne ovat välittömästi maankäytön kohteena ja siten ehdottomasti MRL edellyttämän arvioinnin tarpeessa.

Osoituksena tästä kattavuuden ja luontotiedon perustavista puutteista ja riittävän selvityksen tarpeesta voidaan ottaa Kaavakartan liitekartta 11, joka ei tunnista edes Matalajärven Natura-alueeseen kytkeytyviä, Espoon merkittävimpiä lepakko- ja viitasammakkoalueita. Valinta rajata kartan 11 luontoarvot minimiinsä tai esittää siinä vain I-luokan lepakkoalueet eli lisääntymis- ja levähdyspaikat, on vaikutusten arvioinnin pohjana täysin kestävä ja tarkoitushakuinen, koska niitä ei edes tutkita. Ko. lajien lisäksi selvitys ei tunnista esimerkkialueen valtakunnallisesti merkittävää metsälintujen elinympäristöä. Lopputuloksena yksi suojelunarvoisimmista elinympäristöistä jää huomioimatta.

Yhteenvedona on selvää, että yleiskaava ja tilaajan siitä teettämät arvioinnit jättävät alueiden luontovaikutusten huomioinnin alempien kaavojen asiaksi. Tilanne ei ole MRL mukainen ja kaava ei voi olla ohjeena alemmille kaavoille, kun se osoittaa potentiaalisille suojelualueille maankäyttöä.

Yleiskaavaehdotuksesta puuttuvat kokonaisvaikutusarviot luonnon monimuotoisuuteen ja uhanalaisiin lajeihin

Yleiskaavaehdotus on uhka luonnon monimuotoisuudelle ja lisää lajikatkoa

Kaavaehdotuksen mukainen maankäyttö ohjaa suuren määrän rakentamista luonnon monimuotoisuuden ja uhanalaisten lajien kannalta arvokkaille luontoalueille. Useiden lajien, kuten pölyttäjien, lintujen ja lepakoiden kato on maailmanlaajuisesti tunnettu ongelma ja Suomikin on sitoutunut pysäyttämään lajikadon. Lajeja ei voi suojella suojelematta niille tärkeitä elinympäristöjä. On vakava ongelma, että kaavaehdotuksella edistetään lajikatkoa, vaikka ekologisten verkostojen ja monimuotoisuuden kattavaa kokonaistarkastelua suositellaan myös kaavaa varten tehdyn luontoselvityksen johtopäätöksissä.

Natura-alueen päivitys ei ole riittävä eikä turvaa Matalajärven Natura-aluetta ja lähivesistöjä

Kaavaehdotuksen mukainen rakentaminen uhkaa myös Matalajärven Natura-aluetta, koska rakentamisvarausten vaikutuksia ei ole selvitetty uudessakaan Natura-päivityksessä, jossa osaa suunnitelmista tarkastellaan puuttuvien tai virheellisten tietojen pohjalta ja merkittävätkin yhteisvaikutukset jäävät tunnistamatta. Liite 1 kohde 25.

Tutkimustiedon perusteella vain kuormituksen vähentäminen kyseisellä valuma-alueella voi olla tavoitteena. Siten suunnittelun lähtökohdana oleva hulevesien johtaminen kriittisessä tilassa olevaan erityisesti suojellun lajin Natura 2000 -vesistöön ei ole hyväksyttävää.

Esitämme kohde- ja kokonaisarvion tekemistä sekä konkreettista yhteisvaikutustarkastelua ja tilanpäivitystä alueen hankkeista, mm. Hepokorven teollisuusalue ja Högnäsin rakennushankkeiden vesistövaikutuksista. Objektiivinen ja kaikki selvityksen huomioiva Natura-arvio tulee tehdä Natura-suojelun laillisuusvaatimusten toteuttamisen edellytyksenä.

Järjestöjen puolesta,

Espoossa 20.10.2020

ESPOON YMPÄRISTÖYHDISTYS RY

Anni Simola
puheenjohtaja

Rainer Lahti
varapuheenjohtaja

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITON UUDENMAAN PIIRI RY

Laura Räsänen
puheenjohtaja

Tapani Veistola
erityisasiantuntija

Lisätiedot:

Anni Simola, puheenjohtaja, Espoon ympäristöyhdistys ry, puh. 040 5122338

Keijo Savola, suojeleasiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri, puh. 045 652 1974, keijo.savola@gmail.com

LIITTEET

Liite 1. Yksilöityjä muutosesityksiä kaavaehdotuksen maankäyttöratkaisuihin

Liite 2. Eräitä lisäsuojeluesityksiä

Liitteet 3-24. Ida Korhosen ja Olli Mannisen vuoden 2020 laji- ja luontotyypinhavaintoja Pohjois-Espoosta